

DEVLETÇİLİK İYİ Mİ, KÖTÜ MÜ?

Aydınlık Gazetesi, 17 Ekim 2020

Yıldırım Koç

Kemalist Devrim'in temel dayanaklarından biri, devletçiliktir. Kemalist Devrim'i savunanlardan biriyim. Bu nedenle, Kemalist Devrim'in "devletçilik" anlayışının doğru biçimde kavranmasının da son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Kemalist Devrim'in "devletçilik" anlayışının doğru kavranabilmesi için, başka "devletçilik" anlayışlarıyla farkının bilinmesi gerekir. Yoksa her "devletçilik" veya "kamuculuk" uygulamasını "Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışı" sanmak büyük bir yanılgıdır. Ben genel olarak "devletçilik" savunucusu değilim; "Kemalist Devrim'in devletçilik" anlayışının savunucusuyum.

Peki, başka "devletçilik" anlayışları da mı var?

Hem de kaç tane. Eğer bunları bilmeden devletçilik yönünde atılan her adımı alkışlarsanız, yanılma olasılığınız büyüktür.

FARKLI DEVLETÇİLİK ANLAYIŞLARI

Atatürk'ün devletçilik anlayışının temelinde bağımsızlık ve milli bütünlük amacı yatar. Amaç yalnızca sanayileşmede veya ekonomik ve toplumsal yaşamın diğer alanlarında devlet/kamu mülkiyetini ve denetimini sağlamak değildir. Amaç, bu yolla bağımsız bir ülke ve Osmanlı'dan devralınan halk kitlesinden bir millet yaratmaktır. Devletçilik, bu amaca ulaşmada kullanılan araçlardan belki de en önemlisidir.

Bir başka devletçilik anlayışı, Almanya'da 19. yüzyılda gündeme gelen "devlet sosyalizmi"nin devletçilik yaklaşımıdır. Benzer bir anlayışa 19. yüzyılın ikinci yarısında Meiji Restorasyonu döneminde Japonya'da da rastlarsınız. "Devlet sosyalizmi"nin devletçiliği, İttihatçıları epeyce etkileyen, Atatürk'ün de geliştirdiği sistemin dayanaklarından yalnızca biri olan bir yaklaşımdır. Bağımsız bir kapitalist gelişmeyi amaçlar.

Sermayedar sınıf da bazı alanlarda "devletçi"dir. Siyasal iktidarı ele geçirdikten sonra, daha başından itibaren, çeşitli nedenlerle, kamuculuğu ve devlet mülkiyetini kullandı.

"Tekelci devlet kapitalizmi" ise emperyalizm döneminde kapitalizmi korumak ve güçlendirmek amacıyla sermayedarların hakimiyeti altındaki devletin ekonomiye çeşitli biçimlerde müdahalesi ve özellikle de İkinci Dünya Savaşı sonrasında "refah devleti" olarak nitelenen çeşitli devletçi uygulamalara girmesidir. Çeşitli özel şirketlerin millileştirilmesi ve devlet mülkiyetine geçirilmesi, özellikle sağlık ve eğitim hizmetlerinde devletçilik, bu anlayışın ürünüdür.

Sosyalist bir düzende devletçiliğin işlevi tümüyle farklıdır; üretim araçları mülkiyetinin ve temel kamu hizmetlerinin devletin eline geçmesi ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya doğrultusunda kullanılmasıdır.

1960'lı yıllarda pek revaçta olan "kapitalist olmayan yol" anlayışındaki devletçilik ise, sosyalist devletlerin de yardımıyla, az gelişmiş ülkelerin temel ekonomik işlevlerinin devlet tarafından üstlenilmesidir. Buradaki amaç, bir süreç içinde ekonomide devletin payını ve rolünü artırmak ve sosyalist bir düzene geçmektir.

Ayrıca, devlet mülkiyetindeki kuruluşların, özel sektörü desteklemek veya siyasi iktidarlara halk desteği sağlamak amacıyla arpalık olarak kullanılması da söz konusudur. Türkiye'deki devletçiliği anlamada, Atatürk'ün devletçilik anlayışından saparak, özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yaygınlaşan bu uygulamayı hatırlamak gerekir.

DEVLETÇİLİK İYİ Mİ?

Bu kadar farklı "devletçilik" anlayış ve uygulamalarının olduğu koşullarda, bazı işletmelerin kamu mülkiyetine geçirilmesini değerlendirebilmek kolay değil.

Devletçilik, "silah" gibidir. Silah iyi midir?

Silahi hangi amaçla kullandığınıza bağlı.

Silahi, başkalarını ezmek ve sömürmek için kullanıyorsanız, saldırgan bir amacınız söz konusuysa, silah kötüdür.

Silahi, kendinizi savunmak için, ülkenizin bağımsızlığı için kullanıyorsanız, iyidir.

Devletçilik de öyle. Hatta planlı ekonomi de öyle.

Devletçiliği ve planlı ekonomiyi, ülkenizin bağımsızlığı, insanların büyük çoğunluğunun huzuru, refahı ve mutluluğu için kullanıyorsanız, iyidir. Başka ülkeleri veya kendi ülkenizin halkını ezmek ve sömürmek için kullanıyorsanız, kötüdür.

Devletçilik tartışmalarında temel sorun şudur: Devletçilik, sermayedar sınıfın sorunlarını çözmede mi kullanılacak, ülkenin ve halkın geniş kesimlerinin sorunlarını çözmede mi? Özel sektör mü devletin hizmetinde olacak, devlet mi özel sektörün hizmetinde?

Önümüzdeki iki yazımda farklı devletçilik anlayış ve uygulamalarını özetleyeceğim.